

**ความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษาเครือข่าย
เกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว
อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี**

**Success of Farmer Network Management : A Case Study of Large-scale
Durian Farmer Network, Sai Khao Sub-district,
Khok Pho District, Pattani Province**

ศรีประไพ อุดมละมุล, สมบัติ โยธาทิพย์, ชูลพิภรณ์ มาโซ ,
สุภัตรา รุ่งรัตน์, อานนท์ มุสิกวัฒน์, กมลวรรณ เค้าไพบุลย์,
เวดิน วุฒิวงศ์, อภิชาติ อนุบุตร

บทคัดย่อ

การศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษาเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายฯ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายฯ กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ คณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน ฯ และภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่ม เป็นเครื่องมือ พบว่า เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน ฯ ได้ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 ดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการประกอบด้วย มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และประเมินผลการดำเนินงาน ในด้านการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาด และการแปรรูปผลผลิตตกเกรด เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายฯ ประกอบด้วย ภาวะความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วม กระบวนการบริหารจัดการ ความพร้อมภายในชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอกทั้งในด้านงบประมาณ และวิชาการ

คำสำคัญ : เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน, โครงการเกษตรแปลงใหญ่, ตำบลทรายขาว

Abstract

The purpose of this research was to study the process and success factors of the durian farmer network management. The target group included the network committee, members and other related parties. The data was collected via interviews and group meetings. The result of the study revealed that the durian farmer network was established in 2016, and the management process included planning, implementation and evaluation of operation outcome to reduce production cost, increase productivity, add produce's value, increase market share and process low-grade produce with an aim to raise the network members' income. In addition, the study found that factors contributing to the management success included leadership, participation, management process, the local community's willingness, and financial and academic support from external sources.

Keywords : Durian farmer network, Large-scale Farming, Sai Khao Sub-district

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อเตรียมความพร้อมในการวางรากฐานของประเทศในระยะยาว ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals SDGs) รวมถึงการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0 และได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับเครือข่าย ระดับภาค และระดับประเทศในทุก ๆ ขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

เครือข่าย คือ การที่สมาชิกนำพลังหรือความรู้ความสามารถของตนเองมารวมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถจนมีความสามารถเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จร่วมกันและเป็นการเพิ่มพลังในการดำเนินงานให้กับเครือข่าย เป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้กับเครือข่ายอีกด้วย (สนธยา พลศรี, 2550 หน้า 210) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

การพัฒนาเศรษฐกิจในภาคการเกษตรของไทย จำเป็นต้องพัฒนาให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกัน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคการเกษตรให้ป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย หรือสถาบันเกษตรกรในชุมชนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเกษตรกรโดยการให้ความรู้และการเพิ่มทักษะทางการเกษตรเป็นการผลักดันให้เกษตรกรสามารถดำเนินงานในรูปแบบธุรกิจทางการเกษตรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนาประเทศจากวิถีชีวิตการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การเกษตรแบบสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่มาสนับสนุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตร โดยการรวมตัวเป็นกลุ่มเครือข่าย

เครือข่ายภาคการเกษตรจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงให้แก่เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภาวะความผันผวนของระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเมื่อเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายในการส่งเสริมภาคการเกษตรให้มี ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายหลักคือการส่งเสริมการสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่าย รวมถึงการทำเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถแก้ไขปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการผลผลิต การตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเอง ทำการแข่งขันกับผู้ค้ารายใหญ่ได้ และสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้กับเครือข่ายอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด ในฐานะผู้รับผิดชอบประสานงานดำเนินงานจึงได้ประสานงานกับทุกภาคส่วน เพื่อสร้างเครือข่ายภาคการเกษตรในทุกพื้นที่ เพื่อความเข้มแข็งของเกษตรกร (ปาน กิม, 2540)

เครือข่ายเกษตรกรชาวสวนทุเรียนทรายขาว เป็นเครือข่ายภาคการเกษตรเครือข่ายหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ และมีความเข้มแข็ง โดยเกิดขึ้นจากการต้องการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในตำบลทรายขาว ซึ่งพบปัญหาการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีการผลิตยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ เกษตรกรรายย่อยต่างคนต่างทำ จึงยากต่อการจัดการผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (สถานีเครือข่ายวิทยุ มอ.ปัตตานี, 2558, ออนไลน์) ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานเกษตรจังหวัดจึงได้เข้ามาร่วมกับเกษตรกรชาวสวนทุเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ทรายขาว เพื่อรวมตัวกันทำเกษตรแปลงใหญ่ ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด จึงทำให้เกิดเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ทรายขาวที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถทำการแข่งขันในตลาดได้ ส่งผลให้เกษตรกร สวนทุเรียนฯ ในพื้นที่ทรายขาวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามนโยบายของรัฐบาลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (สุชาติ มีสงฆ์, 2535)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่เกษตรกรที่มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่มาสนับสนุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตร ภายใต้การทำการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการดำเนินงานกระบวนการ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมของสมาชิกตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความความสำเร็จของสมาชิกในเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียน โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อใช้เป็นแนวทางนำไปปรับใช้กับเครือข่ายเกษตรกรอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งสามารถทำการแข่งขันในตลาดต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียน ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียน ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ในมิติต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการเครือข่าย กระบวนการพัฒนา และปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว ประสบความสำเร็จ โดยสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมในพื้นที่อื่น ๆ ได้

ขอบเขตการศึกษา

ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case study) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ประสบความสำเร็จ

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะกับคณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ตลอดจนภาคีความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เกษตรกรรมสวนทุเรียน หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินการที่เป็นระบบ มีการจัดการที่ดี แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการควบคุมตรวจสอบและรายงาน ที่เป็นไปตามขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ทุเรียนทรายขาว หมายถึง ทุเรียนพันธุ์ทรายขาว (หมอนทอง) ที่ผลิตในพื้นที่ตำบลทรายขาวเท่านั้น

ภาวะความเป็นผู้นำ หมายถึง ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

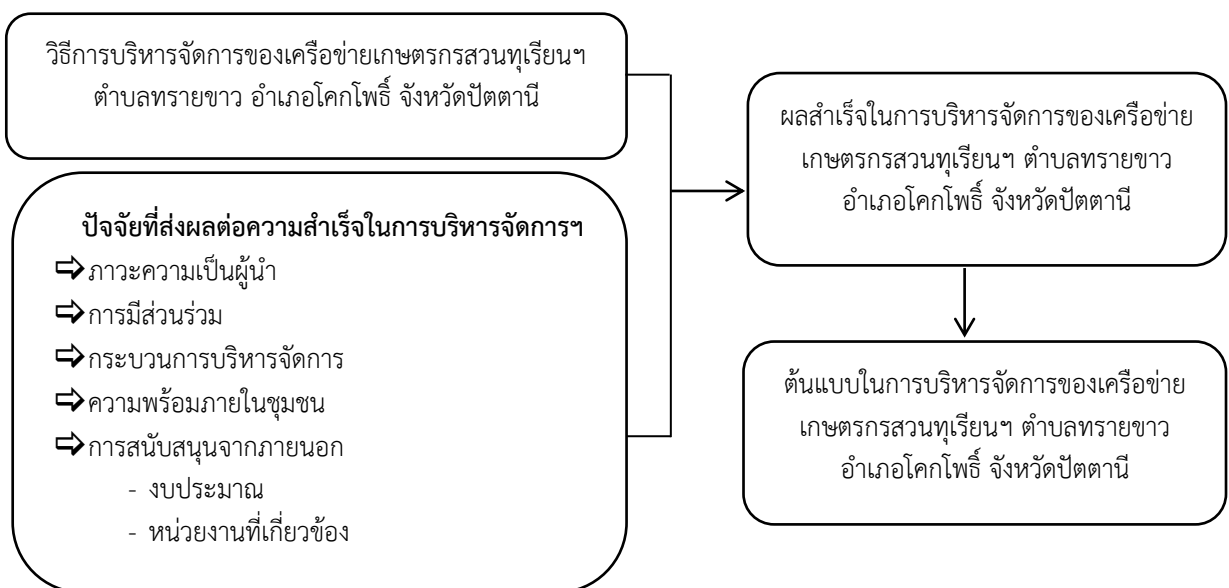
วิธีการบริหารจัดการ หมายถึง วิธีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรรมสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในด้านมีการวางแผนการผลิต การดำเนินงานตามแผน และประเมินผลการดำเนินงาน

ความพร้อมภายในชุมชน หมายถึง ความพร้อมของคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่ายฯ พื้นที่การผลิตงบประมาณ และหน่วยงานสนับสนุน

แนวคิด ทฤษฎีและกรอบแนวคิด

จากแนวคิดหลักการบริหาร (Management Principle) ของ Fayol ได้วางหลักพื้นฐานทางการบริหารไว้ 14 ประการ ดังนี้ (ถนัด เดชทรัพย์, 2550)

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of work) การแบ่งงานกันทำจะทำให้คนเกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) อันเป็นหลักการใช้ประโยชน์ของคนและกลุ่มคนให้ทำงานเกิดประโยชน์สูงสุด
2. อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้บริหารมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติงานที่ต้องการได้โดยจะมีความรับผิดชอบ (Responsibility) เกิดขึ้นตามมาด้วย ซึ่งจะมีความสมดุลซึ่งกันและกัน
3. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) บุคคลในองค์การจะต้องเคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาและข้อบังคับต่าง ๆ ที่องค์การกำหนดไว้ ความมีระเบียบวินัยจะมาจากความเป็นผู้นำที่ดี
4. เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่เช่นนั้นจะเกิดการโต้แย้งสับสน
5. เอกภาพในการสั่งการ (Unity of Direction) ควรอยู่ภายใต้การจัดการหรือการสั่งการโดยผู้บังคับบัญชาคนหนึ่งคนใด
6. ผลประโยชน์ขององค์การมาก่อนประโยชน์ส่วนบุคคล (Subordination of Individual Interest to the General Interest) คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การเป็นอันดับแรก
7. ผลตอบแทนที่ได้รับ (Remuneration of Personnel) ป้อนยุติธรรม และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย
8. การรวมอำนาจ (Centralization) ควรรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเพื่อให้สามารถควบคุมได้
9. สายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) การติดต่อสื่อสารควรเป็นไปตามสายงาน
10. ความมีระเบียบเรียบร้อย (Order) ผู้บริหารต้องกำหนดลักษณะและขอบเขตของงาน เพื่อประสิทธิภาพในการจัดระเบียบการทำงาน
11. ความเสมอภาค (Equity) ยุติธรรมและความเป็นกันเองเพื่อให้เกิดความจงรักภักดี
12. ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Texture of Personnel) การหมุนเวียนคนงาน ตลอดจนการเรียนรู้ และ ความมั่นคงในการจ้างงาน
13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
14. ความสามัคคี (Unity) หลีกเลี่ยงการแบ่งพรรคแบ่งพวกในองค์กร โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการเครือข่ายมาเป็นแนวทางในการศึกษาในมิติต่าง ๆ การบริหารจัดการเครือข่าย ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีประสบความสำเร็จ

ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ผู้นำหมู่บ้าน ในตำบลทรายขาว จำนวน 15 คน และภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาการตำบลทรายขาว เกษตรตำบลทรายขาว เกษตรอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ได้สัมภาษณ์ คณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ในประเด็นการจัดตั้งเครือข่าย วิธีการบริหารจัดการเครือข่าย และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนการประชุมกลุ่มนั้นจัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการ สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ผู้นำในตำบลทรายขาว และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการที่ผ่านมา และแผนการบริหารจัดการในอนาคต ในด้านการรวบรวมข้อมูลนั้นใช้การลงพื้นที่สนามของผู้รับผิดชอบงานวิจัย เพื่อสัมภาษณ์หรือการจัดประชุมกลุ่ม ผู้นำชุมชน คณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล และจัดสนทนากลุ่มเพื่อเปรียบเทียบ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมมา

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้วิธีสรุปเนื้อหา และประเด็นเป็นหลักในการวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้ในการเขียนสรุปรายงานวิจัย

ผลการศึกษา

จากการวิจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษาเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ทำให้ทราบถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ทำให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ ทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่อื่น ๆ ที่ดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารจัดการเครือข่าย

เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จัดตั้งเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2558 พันธุ์ทุเรียนที่ผลิต คือ ทุเรียนทรายขาว (หมอนทอง) ในด้านการบริหารจัดการของเครือข่าย พบว่า มีการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และประเมินผลการดำเนินงาน ในด้าน (1) ในการลดต้นทุนการผลิต โดยมีเป้าหมายที่จะลดต้นทุน จากเดิม 12,900 บาทต่อไร่ ให้เหลือ 10,226 บาทต่อไร่ ซึ่งมีวิธีการรวมกลุ่มผลิตสารชีวภัณฑ์ เพื่อใช้ป้องกันและกำจัดแมลงทดแทนการใช้สารเคมี ได้แก่ การผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน การผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ โดยใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ นอกจากนี้ สมาชิกมีการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา และเชื้อราเมตาไรเซียม เพื่อกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชใช้เองในกลุ่ม (2) การเพิ่มผลผลิต มีการเพิ่มผลผลิต จากเดิม 1,200 กก./ไร่ เป็น 1,500 กก./ไร่ โดยใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องและเหมาะสม คือใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ใช้สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดศัตรูพืช เพิ่มผลผลิตเกรดพรีเมียม โดยการตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งผล ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการกำจัดศัตรูพืช (กระรอกบิน) ที่ทำลายผลผลิตก่อนเก็บเกี่ยว (3) การเพิ่มมูลค่าผลผลิต มีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทุเรียนให้เพิ่มจากราคา 150 บาท ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 170 บาท ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีวิธีการส่งเสริมการค้าเกรดพรีเมียมขายในตลาด การค้าขายสินค้าและบริการอย่างสมัยใหม่ (Modern Trade) โดยการทำเกษตรพันธะสัญญา (Contract Farming) พร้อมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนาด 37.5 x 40.5 cm เพื่อกันกระแทกและลดความเสียหายของผลผลิตทุเรียนก่อนถึงมือผู้บริโภค พร้อมทั้งทำสติ๊กเกอร์ติดขั้วทุเรียนเพื่อเป็นการรับประกันคุณภาพของผลผลิต ให้ผู้ซื้อสามารถตรวจสอบผลผลิตได้ว่าเป็นทุเรียนทรายขาวที่แท้จริง โดยมีเป้าหมายคือ กลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการทุเรียนดีมีคุณภาพ รายได้จากการขายผลผลิตรวม 59.92 ตัน คิดเป็นมูลค่าเพิ่ม

ขึ้นจากเดิม 4.82 ล้านบาท เกษตรกรมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 12,130 – 12,653 บาท/ไร่ (4) การตลาด เครือข่ายได้ขายผลผลิตให้กับตลาดทั่วไป ตลาด Modern trade และตลาดการท่องเที่ยวตามงานเทศกาลและงานเกษตรแฟร์ต่าง ๆ พร้อมทั้งทำตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าให้ได้มากที่สุด

นอกจากนั้น มีการเพิ่มกิจกรรมของเครือข่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก เช่น การแปรรูปผลผลิตตกเกรด และมีการขอรับสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาแปลงใหญ่ ในวงเงิน 10,000,000 บาท ในลักษณะของการเบิกจ่ายเท่าที่ใช้จ่ายจริง เพื่อเป็นเงินทุนของศูนย์คัดแยกในการรับซื้อผลผลิตของสมาชิกแปลงใหญ่ทุกราย ทั้งนี้สมาชิกเครือข่ายต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ (1) ต้องเป็นผลผลิตจากพื้นที่ตำบลทรายขาวเท่านั้น (2) การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องมีความแก่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 (3) ลักษณะผลทุเรียนจะต้องมี 4 พูเต็ม หรือ 5 พูก็ได้ หนามของทุเรียนไม่มีตำหนิ ไม่มีรอยชำ ในการตัดผลทุเรียนจะต้องไม่ตกถึงดิน เพื่อให้ผลผลิตปลอดสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยควบคุมคุณภาพในการเก็บเกี่ยวผ่านทิมตัดและคัดแยกทุเรียนของศูนย์คัดแยกเท่านั้น หากทิมตัดทิมหรือคัดแยกผลผลิต ทำการตัดผลผลิตทุเรียนผิดพลาดตัดลูกอ่อนไม่ตรงตามที่กำหนด หรือทิมคัดแยกคัดทุเรียนผิดพลาดทางทิมผู้ตัดและผู้คัดแยกจะเป็นผู้รับผิดชอบความเสียหายของผลผลิตทุเรียนเอง จะไม่ถือว่าเป็นความผิดของเกษตรกร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2.1 ภาวะความเป็นผู้นำ

ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการเครือข่ายฯ คณะกรรมการเครือข่ายฯ ฝ่ายต่าง ๆ ของเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเครือข่ายฯ ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับเครือข่ายฯ รวมทั้งผู้นำเครือข่ายมีความตั้งใจในการทำงานและการดำเนินงานตามแผนในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยที่ทุกคนล้วนทำงานแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา ในการประชุมทุกครั้งจะมีการสอบถามถึงปัญหาของสมาชิก และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา ตามทักษะและความชำนาญในแต่ละด้าน รวมทั้งการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมแก้ปัญหาและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกจนเป็นที่ยอมรับนับว่ากรรมการชุดนี้มีวิสัยทัศน์ในการนำพาเครือข่ายฯ ให้พัฒนาต่อไปได้ จึงเป็นผลให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ

2.2 การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายและคณะกรรมการเครือข่าย ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องเริ่มจากการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามตรวจสอบ ซึ่งผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย พบว่า

2.2.1 ต้นทุนการผลิตลดลง จาก 12,900 บาทต่อไร่ ลดเหลือ 10,800 บาท ต่อไร่ บรรลุเป้าหมาย

2.2.21 ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากราคาหน้าสวน กิโลกรัมละ 80 บาท เพิ่มเป็น กิโลกรัมละ 150 บาท และจำหน่ายให้กับตลาด Modern Trade ในราคา กิโลกรัมละ 250 บาท บรรลุเป้าหมาย

2.2.3 คุณภาพการผลิต ทุเรียนเกรดพรีเมียม เพิ่มจาก 500 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 600 กิโลกรัมต่อไร่ ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ 700 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ก็มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ จนบรรลุเป้าหมาย

2.2.4 รายได้เพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2559 เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาวมีรายได้จากการขายผลผลิต รวม 59.92 ตัน คิดเป็นมูลค่า 7.13-7.37 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดิม 2.34 – 2.55 ล้านบาท รายได้สุทธิของสมาชิกแต่ละคน เฉลี่ย 12,130 – 12,653 บาทต่อไร่ และดำเนินกิจกรรมอื่น เพื่อบรรลุเป้าหมาย เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ในกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชแทนการใช้สารเคมี การตัดแต่งกิ่งและตัดแต่งผล ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการกำจัดศัตรูพืช ที่ทำลายผลผลิตก่อนเก็บเกี่ยว ส่งสินค้าเกรดพรีเมียม ขายในตลาด Modern Trade การทำ Contact farming พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และมีระบบประกันคุณภาพสินค้า เป็นต้น

2.3 กระบวนการบริหารจัดการ

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาวนั้นพบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เครือข่ายฯ ประสบความสำเร็จ ดังนี้

2.3.1 มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน คือ สมาชิกของเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจาก 6 หมู่บ้าน ของตำบลทรายขาว ได้รับรู้ร่วมกันถึงการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย มีความเข้าใจในปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือปัญหาของสมาชิกก่อนจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายนั้น ได้แก่ การรับซื้อผลผลิตจากพ่อค้าคนกลางทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ การบริหารจัดการของแต่ละกลุ่มไม่มีประสิทธิภาพ การดูแลต้นทุเรียนที่ไม่ถูกวิธี รวมถึงการตัดผลทุเรียนก่อนกำหนดเวลาทำให้เสียรสชาติ ไม่เป็นที่ต้องการของลูกค้า หลังจากที่สมาชิกจากทุกหมู่บ้านมารวมเป็นเครือข่าย ทำให้สมาชิกเครือข่ายสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ส่งผลต่อการเกิดความรู้สึกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่อไป

2.3.2 การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน นั่นคือ การมองเห็นคุณค่า จุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยให้กระบวนการขับเคลื่อนของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างกันไป ซึ่งเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “แปลงใหญ่ทุเรียนหมอนทองทรายขาว ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต พืชการตลาด ผงาดเป็นหนึ่งเดียวพรีเมียม สู่นำเกษตรกร 4.0”

2.3.3 การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือ การที่สมาชิกแต่ละคนมารวมกันดำเนินการ เพื่อประสานประโยชน์และความต้องการร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้ร่วมเป็นเครือข่าย โดยมีจุดมุ่งหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาของเครือข่าย ไว้ว่า

2.3.3.1 ลดต้นทุนการผลิตจาก 12,900 บาทต่อไร่ เป็น 10,226 บาท ต่อไร่

2.3.3.2 เพิ่มผลผลิตจาก 800 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 960 กิโลกรัมต่อไร่

2.3.3.3 เพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้พัฒนาคุณภาพทุเรียนเกรดสวย (A,B) เป็นเกรดพรีเมียม คือ จากปริมาณผลผลิต 500 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 700 กิโลกรัม ต่อไร่

2.3.3.4 มีการบริหารจัดการด้านการวางแผนการผลิต โดยให้มีผลผลิตเกรดพรีเมียมออกสู่ตลาด รวมทั้งให้ผลผลิตของสมาชิกมีคุณภาพ ปราศจากโรคและแมลงโดยใช้สารชีวภัณฑ์ ตลอดจนส่งเสริมการขยายกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ เช่น การแปรรูปผลผลิตตกเกรด การผลิตต้นพันธุ์ การเพิ่มมูลค่าผลผลิตที่ถูกตัดทิ้ง นอกจากนั้นจะให้มีแหล่งรวบรวมผลผลิตและคัดบรรจุตามมาตรฐาน และพัฒนาสมาชิกให้เป็น Smart farmer ส่วนด้านการตลาดจะผลิตสินค้าเกรดพรีเมียม ส่ง Modern Trade เกรดอื่น ๆ ส่งตลาดทั่วไปในท้องถิ่น พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และพัฒนาระบบรับประกันคุณภาพสินค้า เป็นต้น

2.3.4 กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือ การที่สมาชิกในเครือข่ายต้องเสริมสร้างกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลือจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง จะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกันด้วย ซึ่งเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว จะแก้ไขปัญหาคุณภาพของผลทุเรียนที่ตัดไม่ถูกต้องตามวิธี โดยให้มีกรรมการฝ่ายตัดและคัดแยกโดยเฉพาะ เพื่อไม่ให้สมาชิกเครือข่ายฯ ตัดทุเรียนก่อนเวลาที่เหมาะสม และวิธีตัดต้องถูกต้องโดยทุเรียนจะต้องไม่ตกถึงพื้นดิน ซึ่งจะทำให้หนามทุเรียนหักและผลทุเรียนช้ำ ไม่สามารถเป็นทุเรียนเกรดพรีเมียมที่ให้ราคาสูงได้

นอกจากนั้น เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว ยังใช้หลักการในการให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ เช่น

2.3.4.1 ให้สมาชิกรู้และเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง วิธีการบริหารจัดการ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของเครือข่ายฯ โดยมีนายสมาน สีปุเตะ ประธานกรรมการฝ่ายบริหาร นายถรณ์มาน สาเมะบาศา ประธานกรรมการฝ่ายดำเนินงาน นายเกษียร อุตมละมูล ผู้จัดการฯ เป็นผู้ให้ความรู้

โดยมีนายภักดี ธรรมเจริญ เกษตรอำเภอกอโคกโพธิ์ มาเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายฯ ได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารและการทำงานที่เหมือนกัน

2.3.4.2 ให้สมาชิกมีการรวมกลุ่มในการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา และเมตาไรเซียม เพื่อกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชใช้เองในกลุ่ม

2.3.4.3 มีการเพิ่มกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายฯ เพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การรวมกลุ่ม เพื่อจำหน่ายผลผลิต และการแปรรูปผลผลิตตกเกรด

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายมีพลังมากขึ้น และเป็นแรงผลักดันให้ความเป็น เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

2.3.5 ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร เป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญในการโยย สมาชิกเครือข่ายฯ นั้น นั่นคือ ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งการสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว จะใช้ระบบการประชุมสมาชิก เครือข่ายเป็นประจำ เพื่อให้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงาน และรักษาสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การประชุม เพื่อควบคุมดูแลผลผลิตและการเก็บเกี่ยว การประชุมของศูนย์คัดแยกเพื่อชี้แจงข้อมูลที่เกี่ยวข้องก่อนเปิดและปิด ตลาด การประชุมสามัญประจำปีของสมาชิกเครือข่ายฯ เพื่อชี้แจงรายได้ของศูนย์คัดแยก ตลอดจนการเลือกตั้ง คณะกรรมการที่ครบวาระการดำรงตำแหน่ง

2.4 ความพร้อมภายในชุมชน

(1) ความพร้อมของสมาชิกและคณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายประกอบด้วย เกษตรกร สวนทุเรียน โครงการเกษตรแปลงใหญ่จาก 6 หมู่บ้านของตำบลทรายขาว อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 207 ราย และมีคณะกรรมการเครือข่าย จำนวน 3 ฝ่าย 1 ทีม บริหารงานภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้

(2) พื้นที่การผลิตของเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ รวมทั้งหมด 492.25 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ตาม โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้รับการพัฒนาตามหลักการปฏิบัติ ของการเกษตรที่ดี (GAP) พันธุ์ทุเรียนที่ผลิต คือ พันธุ์หมอนทองทรายขาว

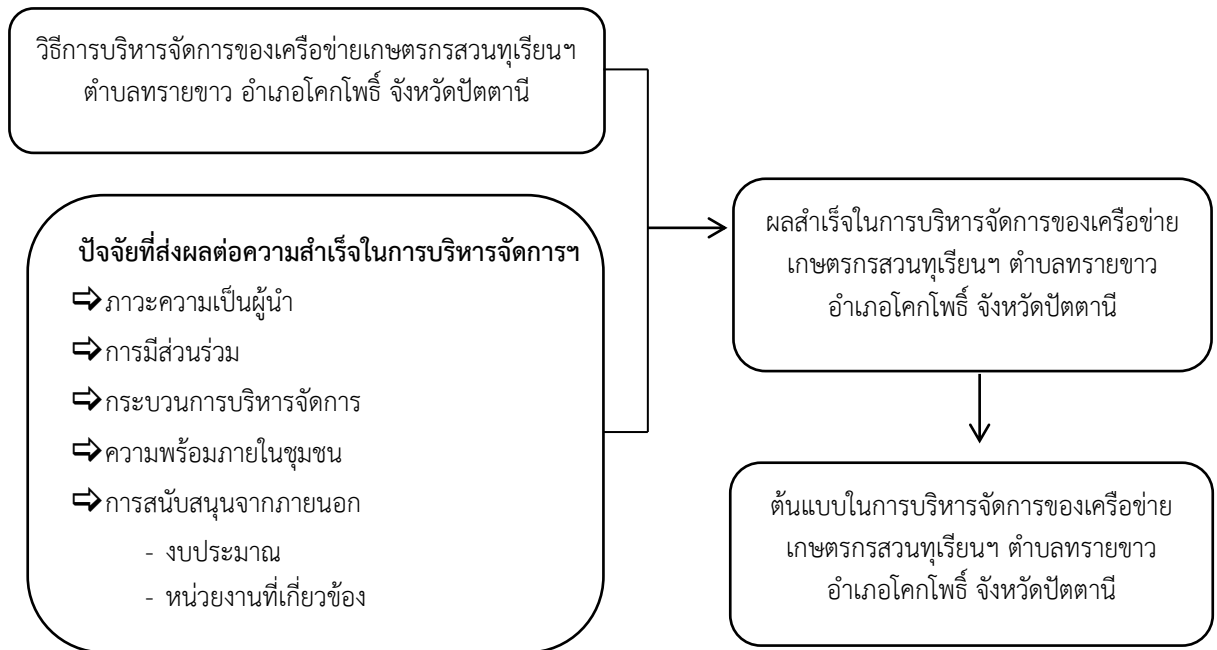
(3) เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นเงินจำนวน 10,000,000 ในอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 0.01 บาท เพื่อนำมาใช้ในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ปัจจุบันใช้เงินกู้ไปเพียง 5,000,000 บาท เท่านั้น

(4) เครือข่ายได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน เช่น การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ เป็นต้น

2.5 การสนับสนุนจากภายนอก

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สนับสนุนเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ ในอัตราร้อยละ 0.01 บาท ต่อปี ในวงเงินไม่เกิน 10,000,000 บาท เพื่อการบริหารจัดการของศูนย์คัดแยกในการรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกเครือข่าย สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี สำนักงานเกษตรอำเภอกอโคกโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สนับสนุนในการให้ความรู้ด้านวิชาการ ผลิตปุ๋ย การขยายพันธุ์ทุเรียน ให้กับสมาชิกเครือข่ายฯ รวมถึงนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้สาธิตและส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายฯ นำไปดำเนินการตามหลักการและข้อกำหนดของเครือข่าย เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและผลผลิต ตามที่ตลาดต้องการ

ทั้งนี้ สามารถสรุปต้นแบบการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียน โครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีได้ ดังนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษาเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า เครือข่ายมีการจัดตั้งเมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยมีนายสมาน สีปุเต๊ะ เป็นประธาน และมีนายเกษียร อุดมละมูล เป็นผู้จัดการแปลงใหญ่ โดยเครือข่ายฯ ได้ผลิตทุเรียนหมอนทอง (ทรายขาว) ในพื้นที่ปลูก 492.25 ไร่ มีผลผลิตต่อไร่ จำนวน 1,200 กิโลกรัม ราคาที่จำหน่ายได้เฉลี่ยต่อปี 150 บาทต่อกิโลกรัม (Premium) มีสถานที่จำหน่ายทั่วไปในท้องถิ่น และ Top Supermarket และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตทุเรียน เช่น การขยายพันธุ์ การบำรุงดูแลรักษาต้นพันธุ์ การกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต เพิ่มมูลค่าผลผลิต และมีการวางแผนการผลิตให้มีผลผลิตเกรดพรีเมียม(ลักษณะผลทุเรียนต้องมี 4 พูเต็มหรือ 5 พู หนามทุเรียนไม่มีตำหนิ ไม่มีรอยขีด) ออกสู่ตลาด ส่วนด้านการตลาด จะผลิตสินค้าเกรดพรีเมียมส่งตลาดโมเดิร์นเทรด (Modern Trade) สินค้าทั่วไปส่งตลาดท้องถิ่น พัฒนาระบบบัญชี และพัฒนาระบบประกันคุณภาพสินค้า โดยมีกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมกลุ่มผสมปุ๋ยใช้เอง การใช้สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดโรคและแมลง เพิ่มผลผลิตโดยใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพิ่มผลผลิตเกรดพรีเมียมโดยการตัดแต่งกิ่งและผล ใช้ภูมิปัญญาในการกำจัดศัตรูพืช (กระรอกบิน) เพิ่มมูลค่าผลผลิตโดยส่งสินค้าเกรดพรีเมียมขายในตลาดโมเดิร์นเทรด ทำ contact farming พัฒนาบรรจุภัณฑ์ และมีระบบประกันคุณภาพสินค้า

ขณะเดียวกัน ในการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนฯ ตำบลทรายขาว พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ (1) ภาวะความเป็นผู้นำ (2) การมีส่วนร่วม (3) กระบวนการบริหารจัดการ (4) ความพร้อมภายในชุมชน และ (5) การสนับสนุนจากภายนอกทั้งในด้านงบประมาณ และวิชาการ

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานสนับสนุนที่รับผิดชอบด้านการผลิตและการตลาดควรสนับสนุนกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานและเพิ่มช่องทางการตลาดให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกเครือข่ายฯ

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพรส.
- ถนัด เดชทรัพย์. (2550). *การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล*. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ปาน กิม. (2540). *การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถานีเครือข่ายวิทยุ มอ. ปัตตานี (ออนไลน์). “รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี” นำสื่อมวลชนดูงานโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ทุเรียนทรายขาว. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2561, จาก www.psu107525.com/2558/?p.2834.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุชาติ มีสงฆ์. (2535). *เครือข่ายชาวบ้าน : กระบวนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันประสบการณ์การทำงานเฉพาะกรณีพื้นที่รับผิดชอบของ DISAC ทำแร่และอุดรธานี*. *สังคมพัฒนา*, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2/2535.